

В. А. Серада

**БЕЛАРУСКІЯ І АНГЛІЙСКІЯ ТРАСПАЗІЦЫЙНЫЯ ВЫТВОРНЫЯ
Ў СЛОВАЎТВАРАЛЬНЫХ ГНЁЗДАХ ЭМАТЫЎНЫХ ДЗЕЯСЛОВАЎ
З СЕМАЙ 'СТРАХ'**

Навуковы кіраўнік – А. В. Семянькевіч, дацэнт кафедры беларускай філалогіі і замежнай літаратуры, кандыдат філалагічных навук, дацэнт

Транспазіцыя як словаўтваральны працэс з'яўляецца адным з ключавых механізмаў папаўнення лексічнага складу моў. Яна дазваляе ўтвараць новыя словы шляхам змены толькі граматычнай прыналежнасці. Мэта даследавання – выявіць агульныя і адметныя рысы транспазіцыйных працэсаў у беларускай і англійскай мовах на прыкладзе эматыўных дзеясловаў. Матэрыялам паслужылі 82 англійскія і 111 беларускіх вытворных з 13 словаўтваральных гнёздаў (далей – СГ) эматыўных дзеясловаў з семай 'страх': *frighten, scare, fear, spook, terrify, alarm, terrorize, dread, пужаць, баяцца, страшыць, палохаць, пудзіць*). Выяўлены наступныя граматычныя мадэлі (табліца 1).

Табліца 1.

Граматычныя мадэлі транспазіцыйных вытворных.

Граматычная мадэль	Вытворныя англійскіх СГ	Вытворныя беларускіх СГ
Adj→Adv	<i>Frightened→frightenedly Terrifying→terrifyingly Scary→scarily Fearsome→fearsomely Dreadful→dreadfully Harum-scarum(adj)→harum-scarum (adv)</i>	<i>баязлівы→баязліва</i>
V→N	<i>Terrorize →terrorization Scare (v) →scare (n) Scare (v) →scaring</i>	<i>баяцца →боязь спалохаць →спалох пужаць →пужанне</i>

		запужваць → запужванне страшыць → страшанне перапалохаць → перапалох
N→V	<i>Terror</i> → <i>terrorize</i>	
Adj→N	<i>Dreadful</i> → <i>dreadfulness</i>	запалоханы→запалоханасць запужаны → запужанасць баязлівы → баязлівасць пужлівы → пужлівасць

На аснове аналізу можна зрабіць наступныя назіранні:

1) у беларускай і англійскай мове можна вылучыць тоесныя паводле функцыі марфемы (-*ly* = -*a*, -*ation* = -*анне*, -*ness* = -*асць*);

2) у англійскіх СГ ад прыметнікаў часцей утвараюцца прыслоўі, у беларускіх – назоўнікі; ад дзеясловаў утвараюцца пераважна назоўнікі;

3) транспазіцыя ў большай ступені ўласцівая англійскай мове, але ў СГ дадзенай лексіка-семантычнай групы транспазіцыійныя працэсы не дамінуюць. Думаецца, што абумоўлена гэта семантыкай дзеясловаў, звязанай з унутраным станам чалавека, таму ад іх утвараецца не шмат назоўнікаў з працэсуальным значэннем.